

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Центральноукраїнського

державного університету

імені Володимира Винниченка

доктор юридичних наук, професор

Євген СОБОЛЬ

«07» грудня 2023 року

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації
на тему «Андрагогічний підхід у підготовці здобувачів вищої освіти»
здобувача ступеня доктора філософії
Семенової Олени Юріївни
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки**

Витяг з протоколу фахового семінару кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка від 07 грудня 2023 року

ПРИСУТНІ: 13 із 14 науково-педагогічних працівників кафедри педагогіки та спеціальної освіти, а саме:

1. Рацул Анатолій Борисович, завідувач кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, професор.
2. Окольніча Тетяна Володимирівна, професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор.
3. Савченко Наталія Сергіївна, професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор.
4. Філоненко Оксана Володимирівна, професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор.
5. Бабенко Тетяна Василівна, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.
6. Дубінка Микола Михайлович, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.
7. Завітренко Долларес Жораївна, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.
8. Кашуба Людмила Володимирівна, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.
9. Кравцова Тетяна Олександрівна, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.
10. Краснощок Інна Петрівна, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.
11. Ляшенко Ростислав Олександрович, ст. викладач кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

12. Нагорна Олена Василівна, ст. викладач кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук.

13. Руденко Тетяна Володимирівна, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

На засіданні присутні:

1. Семенова Олена Юріївна, здобувач.

З присутніх науково-педагогічних працівників кафедри педагогіки та спеціальної освіти 3 доктори наук та 10 кандидатів наук – фахівці за профілем представленої дисертації.

Голова засідання – Савченко Наталія Сергіївна, професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор.

СЛУХАЛИ: Доповідь Семенової Олени Юріївни «Андрагогічний підхід у підготовці здобувачів вищої освіти», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Науковий керівник – Філоненко Оксана Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Тему дисертації затверджено Вченою радою Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (протокол № 3 від 19 листопада 2019 р.) та скоординовано Вченою радою Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 16 від 26 червня 2023 р.).

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, завдання, охарактеризувала об'єкт та предмет дослідження, виклала основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказала науково-практичну значущість роботи, зазначила про впровадження результатів дослідження.

Авторка зазначила, що згідно з завданнями роботи виокремлено чинники актуалізації ідей андрагогічного підходу в сучасній теорії підготовки здобувачів вищої освіти. Установлено, що виникнення андрагогічного підходу зумовлено «революцією в освіті» як певним викликом на вимоги нового – інформаційного суспільства (в умовах розвитку якого знання не відтворюються, а створюються, а пізнання відбувається у процесі діалогізації істини, яка має релятивистський, особистісно-ціннісний характер), а також необхідністю врахування специфіки природних сутнісних сил сучасної людини «студенческого віку» (від 17 до 24 років), згідно якої розвиток її когнітивних та емоціно-вольових процесів потребує заміни традиційної – педагогічної моделі організації освітнього процесу, в якій домінують авторитарні, суб'єкт-об'єктні відносини, на інноваційну – андрагогічну модель.

Доведено, що провідними чинниками значної актуалізації цінності андрагогічного підходу, а також необхідності його інтеграції в систему підготовки здобувачів вищої освіти в умовах стрімкого розвитку сучасного інформаційного суспільства, є: утвердження пріоритету концепції

неперервної освіти як сучасної антропоцентричної парадигми, яка ґрунтується на гуманістичній ідеї про необхідність і доцільність навчання впродовж життя, оскільки воно має забезпечити довічний розвиток людини і тому має стати природною складовою частиною її життя у будь-якому віці; стрімкий розвиток освіти дорослих як цілеспрямованого та спеціально організованого процесу соціокультурного виробництва особистості шляхом реалізації освітніх програм і послуг, здійснення освітньо-інформаційної діяльності в межах та поза межами загальної середньої, професійно-технічної, вищої й післядипломної освіти; соціальне визнання здобутків андрагогіки як самостійної галузі освітніх, педагогічних наук, що розкриває закономірності проектування, організації та супроводу процесу навчання дорослої людини з врахуванням її освітніх потреб та вікових особливостей як носія індивідуального досвіду та автономної особистості, здатної до самоактуалізації, саморозвитку й самореалізації.

Визначено, що андрагогічний підхід – це різновид та специфічна складова антропоцентричної парадигми, яка визнає доцільність та необхідність освіти впродовж життя, спрямовуючи зусилля дорослої людини під час реалізації форм її формального, неформального та інформального навчання на стимулювання пізнавальної активності, мотивації до особистісно-професійного зростання та успішної побудови кар'єри, шляхом більш інтенсивного залучення до рефлексивного аналізу власної траєкторії саморозвитку та міри реалізованості набутих компетентностей та здібностей, своєчасної корекції інтелектуальних, освітніх та життєвих потреб з огляду на стрімкі зміни реальності, трансформації професійних інтересів в напрямку привласнення ознак соціально мобільної та конкурентоспроможної особистості.

Продемонстровано, що специфіка андрагогічного підходу полягає в тому, що він гармонійно поєднує в собі гуманістичність (що знаходить своє відображення у створенні дружньої, неформальної морально-психологічної атмосфери, заснованої на довірі, взаємній повазі, сумісній роботі при підтримці й відповідальності всіх учасників освітньої діяльності) й технологічність (використання новітніх засобів навчання, найсучасніших інформаційно-комунікативних, цифрових, інтерактивних, мультимедійних технологій).

Під модернізацією підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу розуміється процес її позитивних змін в напрямку вдосконалення та підвищення ефективності на підставі оновлення концептуальних засад (визнання властивостей здобувачів як дорослих особистостей) та змісту, оздоровлення морально-психологічного клімату (відмови від авторитаризму, домінування) й гуманізації освітньо-наукового середовища згідно андрагогічних принципів, трансформації суб'єкт-об'єктних відносин у варіативні форми суб'єкт-суб'єктної (партнерської, фасилітативної) взаємодії, а також більш інтенсивного використання провідних методів, форм і технологій інноваційного навчання (зокрема,

діалогічного, інтерактивного, контекстного, проблемно-евристичного, ситуативного, змішаного й дистанційного).

Обґрунтовано, що ефективність модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу забезпечують наступні андрагогічні умови: трансформація змісту навчальних дисциплін та методики їх викладання відповідно концептуальних положень андрагогіки як теорії освіти дорослих; стимулювання рефлексивної позиції тих, хто навчається, в професійному самовизначенні з врахуванням специфіки розвитку їхніх когнітивних структур як дорослих, автономних та незалежних суб'єктів; опора на індивідуальний досвід та здатність здобувачів вищої освіти як дорослих ідентифікувати себе в соціально-професійному контексті під час організації виробничої практики.

Визначено, що андрагогічна культура – це спосіб творчої самореалізації та міра досягнутого рівня розвитку особистості фахівця як суб'єкта андрагогічного пізнання, проектування, спілкування та діяльності, що відображає його зацікавленість ідеями та цінностями андрагогіки, поінформованість щодо її теоретико-методичних засад, здатність до кваліфікованого впровадження методів, форм і технологій навчання дорослих, готовність опанувати провідні функції андрагога як професіонала, самовдосконалюватися цій ролі. Андрагогічна культура постає універсальною характеристикою, тобто такою формою буття й організації професійної життєдіяльності особистості фахівця в сфері навчання дорослих, яка забезпечує не тільки його ефективну самореалізацію як суб'єкта андрагогічного пізнання, проектування, спілкування та діяльності, але й сприяє прогресивному розвитку андрагогіки як науки та соціально важливої освітньої практики завдяки здатності до проведення андрагогічних досліджень та творчого застосування андрагогічних ідей, технологій та моделей навчання.

Обґрунтовано, що структуру андрагогічної культури особистості складають:

- аксіологічний компонент, що виконуючи ціннісно-орієнтаційну функцію, опікує систему поглядів особистості щодо її професійної спрямованості та центрації на настанови і принципи андрагогічного підходу в сфері вищої освіти; прийняття та дотримання гуманістичних цінностей, ідеалів, норм, правил та етичних канонів професійної поведінки в умовах реалізації андрагогічних моделей навчання дорослих;

- когнітивний компонент, який виконуючи предметно-змістову функцію, опікує систему андрагогічних знань та уявлень особистості викладача щодо проектування, організації, контролю та оцінювання якості процесу навчання й виховання здобувачів вищої освіти як дорослих;

- технологічного, який виконуючи процедурно-операціональну функцію, опікує систему практичних дій особистості викладача щодо адекватного використання засобів сучасних освітніх технологій та інструментарію андрагогічного дослідження; налаштування суб'єкт-суб'єктних відносин та створення комфортного освітньо-наукового

середовища, що дозволяють відтворювати смислове життєве поле дорослого як у професійному, так і в особистісному аспектах;

– суб'єктного, що виконуючи рефлексивно-творчу функцію, опікує систему ставлень особистості до себе як виконавця професійних ролей і функцій викладача-андрагога; потреб самопізнання й самовиховання своїх професійно важливих якостей як організатора освіти дорослих; мотивів творчої самореалізації як суб'єкта андрагогічного пізнання, проектування, спілкування та діяльності.

Уточнено, що критеріями і показниками сформованості андрагогічної культури, відповідно її провідних компонентів, є:

– андрагогічна спрямованість особистості, яка відображує міру її емоційно-ціннісного ставлення до професії викладача-андрагога та вимагає дотримання андрагогічних ідей, принципів та ідеалів;

– андрагогічна компетентність, яка відбиває міру пізнавального ставлення особистості до андрагогіки як наукової теорії освіти дорослих та вимагає наявності базових андрагогічних знань та уявлень;

– андрагогічна майстерність, яка відображує міру дієвого (перетворювального) ставлення особистості до виконання провідних завдань і функцій андрагогічної діяльності та вимагає наявності вмінь і навичок щодо практичного впровадження сучасних андрагогічних технологій;

– андрагогічна усталеність, яка відбиває міру рефлексивного й творчого ставлення особистості до себе як суб'єкта андрагогічного пізнання, проектування, спілкування та діяльності, вимагаючи наявності андрагогічної позиції як сукупності мотивів власного професійного саморозвитку в статусі андрагога.

Схарактеризовано рівні сформованості андрагогічної культури викладача вищої школи: високий, достатній, середній, низький, незадовільний рівні сформованості андрагогічної культури.

Встановлено, що традиційна – педагогічна модель підготовки здобувачів вищої освіти досить слабо сприяє формуванню андрагогічної культури випускників, оскільки дозволяє сформувати андрагогічну культуру здобувачів вищої освіти лише на низькому (40-67%) рівні, при значному контингенті випускників (33-60%), в яких компоненти цього професійно важливого новоутворення особистості перебували в стадії становлення.

Натомість, проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у розробці більш ефективних шляхів та засобів підвищення кваліфікації викладачів-андрагогів в системі їхньої неперервної освіти.

По доповіді було задано 9 запитань, на які доповідачка дала правильні і ґрунтовні відповіді. Питання задавали:

Рацул Анатолій Борисович, завідувач кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, професор. Шановна Олено Юрїївно, які принципи андрагогічного підходу Ви виокремлюєте в роботі?

Семенова О. Ю.: Дякую за запитання. За концепцією американського вченого Малкома Ноулза до принципів андрагогічного підходу, відносяться наступні: принцип природодоцільності, який враховує зростаючу здатність особистості до навчання впродовж життя, принцип культуродоцільності, базований на визнанні процесу самореалізації особистості по ходу її культурного саморозвитку та самоактуалізації, принцип індивідуально-особистісного підходу, який ґрунтується на суб'єктності як характерній ознаці свідомо діячої особистості в процесі її самовизначення, принцип цінносно-сислової спрямованості освіти, який передбачає відбір, організацію та презентацію її змісту, адекватного потребам дорослих учнів.

Рацул Анатолій Борисович, завідувач кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, професор. Шановна Олено Юріївно, уточніть у чому переваги навчання, організованого на засадах андрагогічного підходу?

Семенова О. Ю.: Дякую за запитання. Як доводять сучасні українські вчені, навчання, організоване на засадах андрагогічного підходу, допомагає студентам як дорослим враховувати власні (і своїх колег у навчанні) вікові, психологічні, соціальні, професійні особливості; використовувати набутий досвід під час організації навчальної діяльності; самостійно визначати свої освітні потреби, мету навчання і шляхи її досягнення, сприяючи створенню умов, необхідних для самореалізації, підвищення ефективності та результативності життєдіяльності.

Савченко Наталія Сергіївна, професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор. Шановна Олено Юріївно, конкретизуйте особливості андрагогічного підходу у підготовці здобувачів вищої освіти.

Семенова О. Ю.: Дякую за запитання. Як зазначають всесвітньо відомі науковці Девід Колб, Джордж Філд, Малкольм Ноулз, особливості андрагогічного підходу виявляються в тому, що він має свій специфічний зміст і структуру, які містять: певні вимоги до діяльності провідних суб'єктів андрагогічної взаємодії; спеціальні принципи, форми і методи організації професійної підготовки та перепідготовки; відповідні дидактичні умови їх ефективного застосування (зокрема, врахування індивідуальних особливостей, перебудову техніки взаємодії викладача зі студентами, самостійне навчання, спільну діяльність, опору на життєвий і професійний досвід, розвиток освітніх потреб тощо).

Савченко Наталія Сергіївна, професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор. Шановна Олено Юріївно, серед методів андрагогічного підходу Ви акцентуєте увагу на методі аналізу досвіду, розкрийте в чому його переваги?

Семенова О. Ю.: Дякую за запитання. Дійсно, під час нашого дослідження, ми акцентуєте увагу на методі аналізу досвіду, оскільки він зумовлює вибір конкретних методів та методик навчання, а також способів організації освітнього процесу дорослих. Щодо значущості методу аналізу досвіду слід навести наступні аргументи: наявність та характер, в тому числі

й досвід навчальної діяльності, складає головну відмінність дорослих учнів; досвід лежить в основі потреби дорослих щодо продовження навчання; дорослий оволодіває новим знанням через аналіз власного досвіду; можливість поділитися своїм досвідом є суттєвим мотивуючим фактором навчання й найкоротшим шляхом успішного та ефективного оволодіння дорослим новим освітнім досвідом.

Ляшенко Ростислав Олександрович, ст. викладач кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент. Шановна Олено Юріївно, уточніть експериментальну базу Вашого дослідження та кількість респондентів, що взяли участь у експерименті?

Семенова О. Ю.: Дякую за запитання. Експериментальною базою нашого дослідження були Центральнотериторіальний державний університет імені Володимира Винниченка, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Криворізький державний педагогічний університет, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Комуніальний заклад вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», Міжнародний гуманітарний університет (м. Одеса). В експериментальній роботі взяли участь 219 осіб.

Завітренко Долларес Жораївна, старший викладач кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент. Шановна Олено Юріївно, які методи Ви використовували під час проведення дослідно-експериментальної роботи?

Семенова О. Ю.: Дякую за запитання. Для досягнення мети дослідження, реалізації сформульованих завдань і перевірки гіпотези застосовано комплекс методів: теоретичних: аналіз, синтез, порівняння, конкретизація, систематизація, узагальнення конкретизація, проектування, моделювання, схематизація; емпіричних: анкетування, інтерв'ювання, діагностична бесіда психолого-педагогічне спостереження андрагогічний експеримент; методи математичної статистики – для обробки емпіричних фактів, отриманих за λ – критерієм Колмагорова-Смирнова).

Дубінка Микола Михайлович, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент. Шановна Олено Юріївно, зупиніться на провідних чинниках, що зумовлюють цінність андрагогічного підходу в системі сучасної вищої освіти?

Семенова О. Ю.: Дякую за запитання. Серед провідних чинників актуалізації цінності андрагогічного підходу в системі сучасної вищої освіти, слід вважати наступні: утвердження пріоритету концепції неперервної освіти як сучасної антропоцентричної парадигми; стрімкий розвиток освіти дорослих як цілеспрямованого та спеціально організованого процесу соціокультурного виробництва особистості; соціальне визнання теоретичного значення та практичної цінності здобутків андрагогіки як самостійної галузі освітніх, педагогічних наук.

Руденко Тетяна Володимирівна, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент. Шановна Олено Юріївно, конкретизуйте необхідні умови для створення андрагогічного

освітньо-наукового середовища.

Семенова О. Ю.: Дякую за запитання. Аналіз опрацьованої літератури доводить, що створення андрагогічного середовища відбувається різними шляхами. Натомість, за нашими спостереженнями та результат експерименту найбільш доцільними є наступні андрагогічні умови які передбачають:

- трансформацію змісту навчальних дисциплін та методики їх викладання відповідно концептуальних положень андрагогіки як теорії освіти дорослих;

- стимулювання рефлексивної позиції тих, хто навчається, в особистісно-професійному самовизначенні з врахуванням їхніх когнітивних, соціально-психологічних, вікових та індивідуальних особливостей як дорослих, автономних та незалежних суб'єктів;

- опора на індивідуальний досвід та здатність здобувачів як дорослих ідентифікувати себе в соціально-професійному контексті під час організації виробничої практики.

Кравцова Тетяна Олександрівна, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент. Шановна Олено Юріївно, розкрийте провідних функцій андрагогіки як галузі наукового знання?

Семенова О. Ю.: Дякую за запитання. Аналіз підручників з андрагогіки, започатковані професорами Л. Сігаєвою, О. Аніщенко, Л. Лукьянковою доводять, що провідними функціями андрагогіки як галузі наукового знання є наступні: пояснювально-дослідницька функція, яка висвітлює закономірності та умови навчання освіти дорослих; прикладна (практико-зорієнтована) функцію, спрямовану на розробку андрагогічних моделей і технологій, принципів, методів і форм навчання дорослих; прогностична функція, спрямовану на наукове обґрунтування й прогнозування тенденцій розвитку теорії і практики навчання та освіти дорослих».

Виступи присутніх.

З характеристикою наукової зрілості здобувача виступив **науковий керівник доктор педагогічних наук, професор Філоненко О. В.**, яка відзначила, що у процесі підготовки за освітньо-науковою програмою за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки Семенова Олена Юріївна повністю виконала індивідуальний навчальний план, набула належні теоретичні знання, уміння й навички, сформувала теоретичні та науково-пошукові компетентності дослідника, достатні для бачення нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної діяльності.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на підставі її подальшої гуманізації, персоналізації, інформатизації та інноватизації відповідно сучасних вимог розвитку інформаційного суспільства, зокрема потребою формування нового покоління викладачів, здатних до проектування, методичного забезпечення й практичної реалізації андрагогічних моделей навчання, які спрямовані на забезпечення більш комфортних умов для набуття загальних і фахових компетентностей випускників та задоволення

їхніх всезростаючих освітніх та професійних потреб як провідних суб'єктів особистісно-професійного розвитку.

Доцільність розробки досліджуваної проблеми зумовлюється необхідністю подолання суперечностей, які мають місце у сфері підготовки здобувачів вищої освіти: між необхідністю утвердження андрагогічного підходу в освітньому процесі сучасної вищої школи, зорієнтованої на загальноєвропейські цінності студентоцентрованого навчання, та недостатньою розробленістю його теоретико-методичних засад і способів практичної реалізації; між необхідністю більш ґрунтовної персоналізації навчання здобувачів другого – магістерського та третього – освітньо-наукового рівнів вищої освіти та неналежним рівнем врахування їхніх когнітивних, індивідуальних, соціально-психологічних та вікових особливостей як дорослих, автономних та незалежних суб'єктів освітньо-наукового середовища сучасного закладу вищої освіти; між потребою закладів вищої освіти у застосуванні інноваційних – андрагогічних моделей навчання здобувачів та недооцінкою значущості підготовки особливого складу викладачів – андрагогів як суб'єктів специфічної – андрагогічної діяльності та носіїв відповідної – андрагогічної культури.

Здобувач на належному рівні оволодів методологією наукової та педагогічної діяльності, що знайшло реалізацію в процесі проведення ним педагогічного дослідження, результати якого мають теоретичне та практичне значення, наукову новизну, яка полягає в тому, що вперше: систематизовано теоретико-методичні засади та науково обґрунтовано розвивально-виховний потенціал андрагогічного підходу як інноваційної концептуальної основи модернізації підготовки здобувачів вищої освіти, відповідної етапу їхнього вікового, соціально-психологічного та професійного розвитку; виокремлено провідні чинники актуалізації проблеми андрагогічного підходу в добу європейської інтеграції (утвердження пріоритету концепції неперервної освіти як сучасної антропоцентричної парадигми; стрімкий розвиток освіти дорослих як цілеспрямованого та спеціально організованого процесу соціокультурного виробництва особистості; соціальне визнання теоретичного значення та практичної цінності здобутків андрагогіки як самостійної галузі освітніх, педагогічних наук); з'ясовано специфіку концептуального апарату та розвивально-виховного потенціалу андрагогічного підходу як сплаву гуманістичності (що знаходить своє відображення у створенні дружньої, неформальної морально-психологічної атмосфери, заснованої на довірі, взаємній повазі, сумісній роботі при підтримці й відповідальності всіх учасників освітньої діяльності) й технологічності (використання новітніх засобів навчання, найсучасніших інформаційно-комунікативних, цифрових, інтерактивних, мультимедійних технологій); спроектовано модель модернізації професійної підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу, представлену єдністю функціонування мотиваційно-цільової, концептуально-стратегічної, організаційно-діяльнісної, змістовно-технологічної й діагностико-результативної складових; визначено умови (трансформація змісту навчальних дисциплін та методики їх викладання

відповідно концептуальних положень андрагогіки як теорії освіти дорослих; стимулювання рефлексивної позиції тих, хто навчається, в професійному самовизначенні з врахуванням специфіки розвитку їхніх когнітивних структур як дорослих, автономних та незалежних суб'єктів; опора на індивідуальний досвід та здатність здобувачів як дорослих ідентифікувати себе в соціально-професійному контексті під час організації виробничої практики), які забезпечують формування андрагогічної культури; визначено сутність і структуру андрагогічної культури як професійно значущого новоутворення особистості викладача сучасного закладу вищої освіти в складі аксіологічного, когнітивного, технологічного й суб'єктного компонентів; виокремлено критерії та показники, схарактеризовано рівні її сформованості; запропоновано авторське тлумачення понять «андрагогічний підхід», «андрагогічна діяльність», «андрагогічна культура», «андрагогічна спрямованість», «андрагогічна майстерність», «андрагогічна усталеність», «модернізація підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу»; подальшого розвитку набули ідеї гуманізації та інноватизації підготовки здобувачів вищої освіти, вдосконалення професіоналізму особистості та діяльності викладача-андрагога як організатора й менеджера освіти дорослих.

У дисертаційному дослідженні розкрито авторське тлумачення андрагогічного підходу як різновиду антропоцентричної парадигми, яка базується на гармонійному поєднанні гуманістичності (через створення дружньої, неформальної морально-психологічної атмосфери, заснованої на довірі, взаємній повазі, сумісній роботі при підтримці й відповідальності всіх учасників освітньої діяльності) та технологічності (шляхом інтенсивного використання новітніх засобів навчання, найсучасніших інформаційно-комунікативних, цифрових, інтерактивних, мультимедійних технологій).

Визначено, що андрагогічний підхід – це різновид та специфічна складова антропоцентричної парадигми, яка визнає доцільність та необхідність освіти впродовж життя, спрямовуючи зусилля організаторів навчання дорослих під час реалізації форм формальної, неформальної та інформальної освіти на стимулювання їхньої пізнавальної активності, мотивації до особистісно-професійного зростання та успішної побудови кар'єри шляхом більш інтенсивного залучення до ситуацій рефлексивного аналізу власної траєкторії саморозвитку та міри реалізованості набутих компетентностей й здібностей, своєчасної корекції інтелектуальних, освітніх та життєвих потреб з огляду на набутий індивідуальний досвід, трансформації професійних інтересів в напряму привласнення ознак соціально мобільної та конкурентоспроможної особистості.

Під модернізацією підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу розуміється процес її позитивних змін в напряму вдосконалення та підвищення ефективності на підставі оновлення концептуальних засад (визнання й врахування властивостей здобувачів як дорослих особистостей) та змісту; оздоровлення морально-психологічного клімату (відмови від авторитаризму, домінування) й гуманізації освітньо-

наукового середовища згідно андрагогічних принципів; трансформації суб'єкт-об'єктних відносин у варіативні форми суб'єкт-суб'єктної (партнерської, фасилітативної, творчої) взаємодії; більш інтенсивного використання провідних методів, форм і технологій інноваційного навчання (зокрема, діалогічного, інтерактивного, контекстного, проблемно-евристичного, ситуативного, змішаного, дистанційного), які більшою мірою задовольняють освітні потреби та професійні інтереси, а також враховують індивідуальний досвід та потенційні можливості дорослих.

Доведено, що модернізація підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу сприяє набуттю ними андрагогічної культури як способу творчої самореалізації в ролі менеджера освіти дорослих, структура якої представлена єдністю чотирьох компонентів:

- аксіологічного, що виконуючи ціннісно-орієнтаційну функцію, опікує систему поглядів особистості щодо її професійної спрямованості та центрації на настанови і принципи андрагогічного підходу в сфері вищої освіти; прийняття та дотримання гуманістичних цінностей, ідеалів, норм, правил та етичних канонів професійної поведінки в умовах реалізації андрагогічних моделей навчання здобувачів вищої освіти;

- когнітивного, який виконуючи предметно-змістову функцію, містить систему андрагогічних знань та уявлень особистості викладача щодо проектування, організації, контролю та оцінювання якості реалізації андрагогічних моделей навчання здобувачів вищої освіти як дорослих;

- технологічного, який виконуючи процедурно-операціональну функцію, опікує систему практичних дій особистості викладача щодо адекватного використання засобів сучасних освітніх технологій та інструментарію андрагогічного дослідження; налаштування суб'єкт-суб'єктних відносин та створення комфортного освітньо-наукового середовища, які задовольняють освітні потреби та професійні інтереси дорослих;

- суб'єктного, що виконуючи рефлексивно-творчу функцію, опікує систему ставлень особистості до себе як виконавця професійних ролей і функцій викладача-андрагога; потреб самопізнання й самовиховання своїх професійно важливих якостей як менеджера освіти дорослих; мотивів творчої самореалізації як суб'єкта андрагогічного пізнання, проектування, спілкування та діяльності.

Визначено, що андрагогічна культура – це спосіб творчої самореалізації та міра досягнутого рівня розвитку особистості фахівця як суб'єкта андрагогічного пізнання, проектування, спілкування та діяльності, що відображає його зацікавленість ідеями та цінностями андрагогіки, поінформованість щодо її теоретико-методичних засад, здатність до кваліфікованого впровадження методів, форм і технологій навчання дорослих, готовність опанувати провідні функції андрагога як професіонала й самовдосконалюватися в цій ролі. Андрагогічна культура постає універсальною характеристикою, тобто такою формою буття й організації професійної життєдіяльності особистості фахівця в сфері навчання дорослих,

яка забезпечує не тільки його ефективну самореалізацію як суб'єкта андрагогічного пізнання, проектування, спілкування та діяльності, але й сприяє прогресивному розвитку андрагогіки як науки та соціально важливої освітньої практики завдяки здатності до проведення андрагогічних досліджень та творчого застосування андрагогічних ідей, технологій та моделей навчання.

Експериментальним шляхом встановлено, що ефективність модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу з метою формування в них андрагогічної культури забезпечують наступні андрагогічні умови:

- трансформація змісту навчальних дисциплін та методики їх викладання відповідно концептуальних положень андрагогіки як теорії освіти дорослих;

- стимулювання рефлексивної позиції тих, хто навчається, в особистісно-професійному самовизначенні з врахуванням їхніх когнітивних особливостей як дорослих, автономних та незалежних суб'єктів;

- опора на індивідуальний досвід та здатність здобувачів вищої освіти як дорослих ідентифікувати себе в соціально-професійному контексті під час організації виробничої практики.

Представлення результатів наукової роботи О. Ю. Семенової, кількість та обсяг публікацій, їх повнота щодо розкриття змісту дисертації відповідає вимогам щодо дисертаційних праць, поданих на здобуття наукового ступеня доктора філософії. У висновках до кожного розділу роботи наведений перелік праць дисертанта, які відображають основний зміст розділу.

Апробація результатів дослідження на науково-практичних конференціях переконує, що матеріали дослідження мають теоретичну значущість та практичну цінність.

Дисертація є результатом власних досліджень та самостійною працею здобувача. Усі наукові результати, викладені в роботі, отримані автором особисто. У дослідженні використання наукових текстів, ідей, розробок, наукових результатів і матеріалів інших авторів супроводжується посиланням на джерело опублікування.

З огляду на вище зазначене, вважаю, що дисертаційне дослідження О. Ю. Семенової є актуальним, самостійним, таким, що розкриває новий напрямок досліджень процес модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу.

У процесі виконання дослідження здобувач показав себе як свідомий, творчий, спроможний до вирішення наукових завдань дослідник.

Отже, здобувач повністю виконав відповідну освітньо-наукову програму та підготував дисертацію на належному науковому рівні.

Вважаю, що дисертаційна робота на тему «Андрагогічний підхід у підготовці здобувачів вищої освіти» є завершеним, цілісним і самостійним дослідженням, яке містить наукові положення та нові науково обґрунтовані результати, одержані здобувачем особисто, які мають практичну та теоретичну цінність та відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня

доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), а її автор Семенова Олена Юріївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

З оцінкою дисертації Семенової Олени Юріївни виступили рецензенти:

– професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор Окольніча Т. В., яка зазначила, що автор дослідження звернулася до актуальної проблеми дослідження, адже сучасні тенденції розвитку загальноєвропейського освітньо-наукового простору вимагають передусім приведення професійної підготовки здобувачів вищої освіти у відповідність до нових вимог, зокрема, означених європейською та національною рамкою кваліфікацій. Останні орієнтують не стільки на уніфікацію форм і змісту підготовки здобувачів за першим – бакалаврським, другим – магістерським та третім – освітньо-науковим рівнями вищої освіти, скільки на значне підвищення якості освітнього процесу завдяки активізації академічної мобільності його провідних суб'єктів, дотримання настанов академічної доброчесності та застосування засобів студентоцентрованого навчання.

Слід зазначити, що текст дисертації комплексно охоплює широке коло питань стосовно виконання поставлених завдань дослідження з опорою на значний обсяг відповідних інформаційних джерел та чітко сконцентровану наукову позицію автора.

Представлене дослідження виконане відповідно до тематики, передбаченої планом науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова «Освіта дорослих в Україні та світі» (реєстраційний № 0107U003865), кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (нині кафедра педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка) «Соціально-професійне становлення особистості» (реєстраційний номер 0116U003481). Автором досліджувався аспект, пов'язаний з проектуванням та експериментальною перевіркою моделі модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу в напрямку формування в них андрагогічної культури.

Аналіз тесту дисертації засвідчує, що основні положення дослідження викладено змістовно й послідовно, з дотриманням чинних вимог щодо їх обґрунтування. Семенова О. Ю. коректно й чітко сформулювала мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження.

Дисертаційна робота характеризується єдністю змісту, який відповідає поставленій меті. Текст дисертації оформлено згідно чинних вимог МОН

України. Не викликає заперечень логіка подання результатів дослідження, відповідно до якої в першому розділі – «Андрагогічний підхід як предмет наукових досліджень» – автором проаналізовано чинники актуалізації проблеми андрагогічного підходу в теорії професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Аналіз наукових джерел дозволив Семеновій О. Ю. розкрити сутність і специфіку андрагогічного підходу, виокремлено провідні чинники актуалізації цінності андрагогічного підходу в системі сучасної вищої освіти.

Слід наголосити на тому, що у роботі продемонстровано, що практичне застосування ідей та засобів андрагогічного підходу в сучасних закладах вищої освіти зумовлює необхідність розробки альтернативних – андрагогічних моделей організації професійної підготовки здобувачів першого – бакалаврського, другого – магістерського й третього – освітньо-наукового (доктор філософії) рівнів вищої освіти, оскільки вони за своїми інтелектуальними характеристиками, віковими особливостями, життєвими планами, пізнавальними й професійними інтересами, а також соціально-психологічними параметрами, визнані науково-педагогічною спільнотою дорослими й достатньо «зрілими» суб'єктами освітнього процесу й власної життєдіяльності, яка відбувається в умовах специфічного – інформаційного суспільства.

У другому розділі – «Андрагогічний підхід як концептуальна основа модернізації підготовки здобувачів вищої освіти» – спроектовано модель модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу, яка функціонує в єдності мотиваційно-цільового, концептуально-стратегічного, організаційно-діяльнісного, змістовно-технологічного й діагностико-результативного блоків та спрямована на формування в них андрагогічної культури; розкрито сутність та структуру андрагогічної культури особистості.

У третьому розділі дисертації – «Досвід експериментального впровадження андрагогічного підходу у підготовку здобувачів вищої освіти» – розкрито сутність експерименту з модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу, у ході якого впроваджено варіативну модель формування експерименту, спрямованого на перевірку дидактичної потужності авторської моделі модернізації професійної підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу та, зокрема, ефективності запропонованих психолого-педагогічних умов стосовно формування в них андрагогічної культури.

Ознайомлення з текстом дисертації дає всі підстави розглядати її як цілісне й завершене дослідження, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

Вагомими, що відповідають сучасним вимогам, є впровадження та апробація результатів дисертаційного дослідження. Результати дослідження достатньо широко обґрунтовано і впроваджено в освітянську практику різних регіонів України. Результати роботи пройшли належну апробацію на конференціях різного рівня.

Всі наукові положення й висновки дисертації є обґрунтованими.

Основні положення й результати дисертаційного дослідження викладено в 19 публікаціях, із них – 1 стаття у науковому наукометричному виданні (WOS), 1 стаття – у закордонному науковому виданні (монографії), 5 статей – у фахових наукових виданнях України, 12 статей – в матеріалах науково-практичних конференцій.

Аналізуючи повноту викладення результатів дослідження в опублікованих працях Семенової О. Ю. констатую:

– кількість публікацій здобувача за темою дисертації у наукових фахових виданнях України, наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection, відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502);

– у висновках до кожного розділу роботи наведений перелік праць здобувача, які відображають основний зміст розділу.

Отже, представлення результатів наукової роботи, кількість та обсяг публікацій, їх повнота розкриття змісту дисертації відповідає вимогам щодо дисертаційних праць, поданих на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація є результатом власних досліджень та самостійною працею дисертантки. Усі наукові результати, викладені в роботі, отримані автором особисто. У дослідженні використання наукових текстів, ідей, розробок, наукових результатів і матеріалів інших авторів супроводжується посиланням на джерело опублікування.

Виходячи із зазначеного, є підстави вважати дисертаційну роботу Семенової О. Ю. дослідженням, що має теоретичну і практичну значущість.

Водночас робота Семенової О. Ю. містить положення, які спонукають до дискусії. До них можна віднести такі:

1. У другому розділі дисертації обґрунтовано педагогічні умови, які забезпечують ефективність модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу в напрямку формування в них андрагогічної культури: насичення змісту навчальних дисциплін та методики їх викладання концептуальними положеннями андрагогіки як теорії освіти дорослих; стимулювання рефлексивної позиції тих, хто навчається, в професійному самовизначенні з врахуванням специфіки розвитку їхніх когнітивних структур як дорослих; опора на індивідуальний досвід та здатність здобувачів вищої освіти як дорослих ідентифікувати себе в соціально-професійному контексті під час організації виробничої практики. Вважаємо, що даний розділ значно посилює б урахування потенціалу комп'ютерних технологій в умовах онлайн навчання.

2. На нашу думку, третій розділ дисертації перенасичений таблицями, які варто було б перенести в додатки, щоб розвантажити текст роботи.

3.3 огляду на теоретичну та практичну значущість дисертації, висловлюємо побажання щодо висвітлення її результатів у вигляді навчально-методичного посібника.

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження.

Вважаю, що дисертаційна робота на тему «Андрагогічний підхід у підготовці здобувачів вищої освіти» є завершеним, цілісним і самостійним дослідженням, яке містить нові науково обґрунтовані результати, одержані здобувачем особисто, які мають практичну та теоретичну цінність, відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), а її автор Семенова Олена Юріївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

– доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент **Бабенко Т. В.**, яка зазначила, що в українська система освіти перебуває на етапі активних трансформацій з метою наближення до загальноєвропейських стандартів та забезпечення якісної освіти для всіх громадян. Відповідаючи на вимоги часу, вища освіта, неминуче змінюється, актуалізуючи проблеми розвитку у майбутніх фахівців здатності швидко орієнтуватися в інформаційному середовищі, адекватно і своєчасно реагувати на зміни, готовності до безперервної освіти і розвитку, здатності гнучко перебудовуватися у напрямку задоволення нагальних потреб виробництва, економічних умов і ринку праці.

Формування професійно-важливих якостей фахівця відбувається в освітньому середовищі закладу вищої освіти. Одним із основних завдань навчання має бути допомога у розкритті внутрішньої сутності особистості, рушійних сил її становлення. Ставлення до студента як до дорослої людини, що володіє унікальним внутрішнім світом, який необхідно розвивати паралельно з формуванням у нього професійних компетентностей, допоможе розв'язати суперечність між вимогами соціуму до випускника і реальним результатом професійної підготовки. Тому дисертаційне дослідження Семенової Олени Юріївни на тему «Андрагогічний підхід у підготовці здобувачів вищої освіти» безумовно є актуальним та своєчасним.

Представлене дослідження виконане відповідно до тематики, передбаченої планом науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова «Освіта дорослих в Україні та світі» (реєстраційний № 0107U003865), кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (нині кафедра педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка) «Соціально-професійне становлення особистості» (реєстраційний номер 0116U003481).

Дослідниця чітко визначила об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, використала комплекс взаємодоповнюючих методів науково-педагогічного пізнання. Зміст дисертації характеризується високим теоретичним і науково-методологічним рівнем розв'язання поставлених завдань. Зміст дисертаційного дослідження дає уявлення про наукову цінність і практичну значущість даної роботи.

Робота О. Ю. Семенової вирізняється опрацьованим фактичним матеріалом, глибоким аналізом психолого-педагогічної, методичної літератури та оригінальним розв'язанням поставлених завдань.

Заслугує на увагу здійснена О. Ю. Семеновою систематизація теоретико-методичних засад та обґрунтування розвивально-виховного потенціалу андрагогічного підходу як інноваційної концептуальної основи модернізації підготовки здобувачів вищої освіти, відповідної етапу їхнього вікового, соціально-психологічного та професійного розвитку.

Аналіз психолого-педагогічної літератури, вивчення сучасного стану освітнього процесу у закладах вищої освіти, досвід власної педагогічної діяльності дозволили здобувачці розробити модель модернізації професійної підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу; виявити та обґрунтувати умови, які забезпечують формування андрагогічної культури, а саме, трансформація змісту навчальних дисциплін та методики їх викладання відповідно концептуальних положень андрагогіки як теорії освіти дорослих; стимулювання рефлексивної позиції тих, хто навчається, в професійному самовизначенні з врахуванням специфіки розвитку їхніх когнітивних структур як дорослих, автономних та незалежних суб'єктів; опора на індивідуальний досвід та здатність здобувачів як дорослих ідентифікувати себе в соціально-професійному контексті під час організації виробничої практики.

Здійснене дослідження, безумовно, має практичне значення. Позитивної оцінки заслугоє розроблений та впроваджений у освітній процес елективний курс «Андрагогічна культура та майстерність викладача». Розроблене автором «Професійне портфоліо викладача-андрагога» сприяє підвищенню якості практичної підготовки здобувачів вищої освіти. Матеріали дослідження можуть бути використані у процесі підготовки й перепідготовки науково-педагогічних працівників закладів вищої та післядипломної освіти, а також при створенні програм, методичних посібників і рекомендацій для викладачів-андрагогів, які працюють з дорослими.

Результати дослідження подані логічно та структуровано. Так у першому розділі – «Андрагогічний підхід як предмет наукових досліджень» розкрито чинники актуалізації проблеми андрагогічного підходу в теорії професійної підготовки здобувачів вищої освіти; визначено сутність і специфіку андрагогічного підходу

У матеріалах другого розділу – «Андрагогічний підхід як концептуальна основа модернізації підготовки здобувачів вищої освіти» Оленою Юрїівною проаналізовано сучасний стан впровадження

андрагогічного підходу в практику підготовки здобувачів вищої освіти; розроблено модель модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу та обґрунтовано сутність і структуру андрагогічної культури особистості.

Хід та результати експериментальної частини дослідження чітко викладені у третьому розділі – «Досвід експериментального впровадження андрагогічного підходу у підготовку здобувачів вищої освіти». У результаті експерименту було підтверджено гіпотезу про те, що модернізація підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу в напрямку формування в них андрагогічної культури здійснюватиметься ефективніше, якщо в освітньому середовищі вдасться реалізувати запропоновані педагогічні умови.

Апробація результатів дослідження відбувалася на конференціях, форумах і педагогічних читаннях різного рівня. Основні положення й результати дисертаційного дослідження викладено в 19 публікаціях, із них – 1 стаття у науковому наукометричному виданні (WOS), 1 стаття – у закордонному науковому виданні (монографії), 5 статей – у фахових наукових педагогічних виданнях України, 12 статей – в матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура роботи відповідає меті та поставленим в роботі завданням. Висновки до розділів і загальні висновки є чіткими та аргументованими, містять коректні узагальнення, їх зміст переконує у тому, що дисертантка виконала поставлені завдання та досягла поставленої мети дослідження. У представленій роботі дотримані принципи академічної доброчесності. Використані в дисертації ідеї інших авторів мають відповідні посилання і використані для підкріплення результатів здобувача.

Високо та позитивно оцінюючи наукове та практичне значення представленого дисертаційного дослідження, висловимо деякі зауваження та побажання:

1. У другому розділі автор обґрунтовує розроблену модель модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу. Проте, схематичне зображення цієї моделі (рис 1 на сторінці 127) не відображає зв'язок мотиваційно-цільового та діагностико-результативного блоку.

2. У дисертаційному дослідженні проводиться детальний аналіз андрагогічної моделі організації навчання та порівняння її з педагогічною. Результати порівняння, які представлені у таблиці на сторінках 160-161 потребують уточнення. Не зрозуміло, автор аналізує сучасний стан освіти чи мова йде про середину ХХ століття.

Разом із цим, наведені міркування не впливають на загальний позитивний висновок щодо виконаної роботи та не применшують наукової цінності рецензованого дослідження.

Загальний висновок. Актуальність теми, самостійність і завершеність здійсненого дослідження, наукова новизна і практична значущість отриманих результатів, аналіз опублікованих наукових праць дає підстави зробити такий

висновок: дисертаційна робота на тему «Андрагогічний підхід у підготовці здобувачів вищої освіти» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), а її автор Семенова Олена Юріївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

З оцінкою дисертації також виступили:

Професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор Савченко Н. С. вказала, що у роботі чітко сформульовано позиції, що обумовили вибір теми. Адже попри суттєвий внесок науковців, дотепер бракує психолого-педагогічних досліджень, які стосуються модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу, що потребує розроблення й впровадження більш ефективних андрагогічних моделей їхнього навчання, особливо на другому (магістерському) та третьому (освітньо-науковому) рівнях, на яких за найбільш інноваційними освітніми програмами передбачається підготовка викладачів-андрагогів.

Дисертація відзначається логікою побудови наукового апарату: чітко сформульована мета, завдання дослідження, об'єкт, предмет, наукова новизна роботи.

Заслуговує на увагу широка джерельна база та апробація результатів дослідження на науково-практичних конференціях різних рівнів.

Дослідницею вперше систематизовано теоретико-методичні засади та науково обґрунтовано розвивально-виховний потенціал андрагогічного підходу як інноваційної концептуальної основи модернізації підготовки здобувачів вищої освіти, відповідної етапу їхнього вікового, соціально-психологічного та професійного розвитку; виокремлено провідні чинники актуалізації проблеми андрагогічного підходу в добу європейської інтеграції (утвердження пріоритету концепції неперервної освіти як сучасної антропоцентричної парадигми; стрімкий розвиток освіти дорослих як цілеспрямованого та спеціально організованого процесу соціокультурного виробництва особистості; соціальне визнання теоретичного значення та практичної цінності здобутків андрагогіки як самостійної галузі освітніх, педагогічних наук); з'ясовано специфіку концептуального апарату та розвивально-виховного потенціалу андрагогічного підходу як сплаву гуманістичності (що знаходить своє відображення у створенні дружньої, неформальної морально-психологічної атмосфери, заснованої на довірі, взаємній повазі, сумісній роботі при підтримці й відповідальності всіх учасників освітньої діяльності) й технологічності (використання новітніх засобів навчання, найсучасніших інформаційно-комунікативних, цифрових, інтерактивних, мультимедійних технологій); спроектовано модель модернізації професійної підготовки здобувачів вищої освіти на засадах

андрагогічного підходу, представлену єдністю функціонування мотиваційно-цільової, концептуально-стратегічної, організаційно-діяльнісної, змістовно-технологічної й діагностико-результативної складових; виявлено андрагогічні умови (трансформація змісту навчальних дисциплін та методики їх викладання відповідно концептуальних положень андрагогіки як теорії освіти дорослих; стимулювання рефлексивної позиції тих, хто навчається, в професійному самовизначенні з врахуванням специфіки розвитку їхніх когнітивних структур як дорослих, автономних та незалежних суб'єктів; опора на індивідуальний досвід та здатність здобувачів вищої освіти як дорослих ідентифікувати себе в соціально-професійному контексті під час організації виробничої практики), які зумовлюють формування андрагогічної культури здобувачів вищої освіти; визначено сутність і структуру андрагогічної культури як професійно значущого новоутворення особистості викладача сучасного закладу вищої освіти в складі аксіологічного, когнітивного, технологічного й суб'єктного компонентів; виокремлено критерії та показники, схарактеризовано рівні її сформованості.

Савченко Н. С. підтримала рецензентів і відзначила, що дисертаційне дослідження слід оцінити позитивно та рекомендувати його до захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент Дубінка М. М. зазначив, що дисертаційне дослідження Семенової Олени Юріївни «Андрагогічний підхід у підготовці здобувачів вищої освіти» є самостійним завершеним дослідженням актуальної проблеми сучасної професійної освіти.

Структура дисертації логічно продумана, розглянуті наукові положення вірогідні, що забезпечується їх теоретичною обґрунтованістю, використанням комплексу методів, адекватних меті й завданням дослідження. Дисертаційна робота містить у своїй структурі три розділи, кожний із яких характеризується певним внеском у розвиток означеної проблеми.

У дисертації системно досліджено й теоретично обґрунтовано проблему інтеграції андрагогічного підходу у підготовку здобувачів вищої освіти в умовах переходу на структуровані освітні програми; запропоновано практичне розв'язання означеної проблеми, що полягає в обґрунтуванні моделі модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу в напрямку формування в них андрагогічної культури та експериментальній перевірці впливу визначених андрагогічних умов на рівень її сформованості.

Робота відзначається практичною спрямованістю, що полягає в тому, що форми і способи формування андрагогічної культури, передбачені обґрунтованими у дослідженні андрагогічними умовами, втілено в практику підготовки здобувачів другого – магістерського та третього – освітньо-наукового рівнів вищої освіти; створено елективний курс «Андрагогічна культура та майстерність викладача», під час впровадження якого в освітньому процесі аспірантури та магістратури різних спеціальностей було

реалізовано умови формування андрагогічної культури в майбутніх викладачів вищої освіти; розроблено «Професійний портфоліо викладача-андрагога», інструктивно-методичні матеріали якого використано під час проходження магістрантами та аспірантами асистентської та виробничої (науково-дослідної, експертно-методичної) практики, а також у практичній діяльності кураторів студентських академічних груп. Матеріали дослідження можуть бути використані у процесі підготовки й перепідготовки викладацького персоналу закладів вищої та післядипломної освіти, в системі підвищення їхньої кваліфікації, а також при створенні програм, методичних посібників і рекомендацій для викладачів-андрагогів, які працюють з дорослими.

Результати проведеного дослідження дають підставу вважати, що визначені завдання реалізовано, мета досягнута.

Високо оцінюючи результати дослідження, Дубінка М. М. підтримав думку рецензентів, що дисертаційне дослідження слід оцінити позитивно та рекомендувати його до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Ст. викладач кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент Ляшенко Р. О. наголосив на актуальності та значущості порушеної проблеми, на недостатній розробці й науковому обґрунтуванні цієї проблеми в теорії і практиці, на науковій новизні дослідження.

У дисертації чітко сформульовано понятійний апарат дослідження. Відповідно до об'єкта і предмета визначено мету, у логічному взаємозв'язку з ними висунуті завдання, які надалі підтверджені результатами дисертаційного дослідження. У роботі рельєфно представлено ступінь і основні напрями наукової розробки досліджуваної проблеми. Реалізація авторського наукового пошуку відображена і в науковій новизні, яка є і беззаперечною, і очевидною.

Отримані в процесі дослідження результати дали дисертантці підстави для формулювання аргументованих висновків.

Ляшенко Р. О. підтримав рецензентів і зазначив, що дисертаційна робота Семенової О. Ю. є оригінальним, самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову цінність та практичну значущість, і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Завідувач кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, професор Рацул А. Б. дав позитивну оцінку дисертаційному дослідженню в цілому. Зазначив, що Семенова Олена Юріївна комплексно й всебічно висвітлила наукову проблему, яка до цього часу не була предметом спеціального вивчення. Дослідження є актуальним у контексті модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу.

Робота характеризується логічно вираженою структурою, що охоплює окреслене коло дослідницьких завдань і відображає досягнення поставленої мети.

Схвалення заслуговує вирішення в роботі низки дослідницьких завдань, а саме: виокремлено чинники актуалізації ідей андрагогічного підходу в сучасній теорії підготовки здобувачів вищої освіти, розкрито специфіку концептуального апарату та розвивально-виховного потенціалу андрагогічного підходу як інноваційного засобу модернізації підготовки здобувачів вищої освіти, спроектовано модель модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу, визначено умови, необхідні для формування в них андрагогічної культури, конкретизовано сутність і структуру андрагогічної культури, виокремлено критерії та показники, схарактеризовано її рівні, експериментально перевірено ефективність моделі модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу та вплив визначених умов на формування в них андрагогічної культури, проаналізувано отримані результати.

Робота відзначається творчим пошуком, аргументованістю положень, доказовістю, новими підходами в оцінці подій і феноменів.

Рацул А. Б. дійшов висновку, що дисертаційну роботу Семенової Олени Юріївни «Андрагогічний підхід у підготовці здобувачів вищої освіти» слід вважати завершеним, самостійно виконаним дослідженням і таким, що може бути рекомендованим до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Заслухавши і обговоривши доповідь Семенової Олени Юріївни, а також за результатами попередньої експертизи представленої дисертації на засіданні кафедри педагогіки та спеціальної освіти, прийнято висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему «Андрагогічний підхід у підготовці здобувачів вищої освіти» здобувача ступеня доктора філософії Семенової Олени Юріївни за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Головуюча на засіданні:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти
ЦДУ імені Володимира Винниченка Наталія САВЧЕНКО

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти
ЦДУ імені Володимира Винниченка Тетяна ОКОЛЬНИЧА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти
ЦДУ імені Володимира Винниченка Тетяна БАБЕНКО

ЦЕНТРАЛЬНИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА
"Засвідчую підпис"
Начальник відділу кадрів
Дмитро ПЕРЕВЕРЗЄВ

Висновок
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації на тему «Андрагогічний підхід у підготовці
здобувачів вищої освіти» здобувача ступеня доктора філософії
Семенової Олени Юріївни за спеціальністю 011 – Освітні,
педагогічні науки

Актуальність теми. Сучасні тенденції розвитку загальноєвропейського освітньо-наукового простору вимагають передусім приведення професійної підготовки здобувачів вищої освіти у відповідність до нових вимог, зокрема, означених європейською та національною рамкою кваліфікацій. Останні орієнтують не стільки на уніфікацію форм і змісту підготовки здобувачів за першим – бакалаврським, другим – магістерським та третім – освітньо-науковим рівнями вищої освіти, скільки на значне підвищення якості освітнього процесу завдяки активізації академічної мобільності його провідних суб'єктів, дотримання настанов академічної доброчесності та застосування засобів студентоцентрованого навчання.

Суттєво й те, що в умовах інтенсивного розвитку науково-технічного прогресу право та відповідальність за накопичення, акумулювання та передачу знань переходить від експертів до окремих членів сучасного суспільства, які не тільки мають можливість, але й зобов'язані робити вибір форм освіти у процесі своєї життєдіяльності та та усвідомлювати її ціннісну роль. Зумовлено це тим, що освіта як сфера життєдіяльності особистості в її антропологічному розумінні, дозволяє забезпечити реалізацію освітніх завдань на основі розвитку її освітніх потреб не тільки в цілях професійної самореалізації, але й в контексті забезпечення належного морально-психологічного комфорту своєї життєдіяльності. Практичне втілення антропологічної парадигми актуалізує тезис Е. Фора «навчатися, щоб бути», дозволяючи в умовах здобуття вищої освіти здійснити перехід від когнітивно-знаннєвої до розвивальної – особистісно та практико-зорієнтованої парадигми, зокрема, шляхом застосування провідних принципів андрагогічного підходу, в рамках якого здобувачі вищої освіти за властивими їм соціопсихологічними й віковими параметрами визнаються дорослими особами й достатньо «зрілими» суб'єктами освітнього процесу.

Як специфічний науковий феномен, андрагогічний підхід досліджувався українськими та зарубіжними вченими в різних контекстах педагогічних та психологічних досліджень, завдяки яким обґрунтовано місце і роль андрагогіки в системі наук, схарактеризовано специфіку її понятійно-концептуального апарату (П. Джарвіс, А. Капп, М. Ноулз, Л. Турос); конкретизовано зміст андрагогіки як навчальної дисципліни (С. Архипова, М. Громкова, А. Марчук); систематизовано андрагогічні принципи (Л. Лук'янова, А. Сафін); розкрито андрагогічний потенціал професійної освіти (Л. Соколова, Ю. Вдовиченко, Р. Коритнюк, Л. Давтян, Т. Стратан-Артишкова); здійснено проектування андрагогічних моделей навчання

студентів з конкретизацією передумов їх впровадження в освітній процес (Л. Линевич, С. Філін) та врахуванням їхніх соціальних й психофізіологічних особливостей).

Крім того, предметом ґрунтовних досліджень ставали проблеми реформування вітчизняної вищої освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень); оновлення концептуальних засад педагогіки і психології вищої школи (Г. Балл, І. Бех, О. Дубасенюк, С. Сисоева); модернізації фахової (Я. Кічук, Н. Колесниченко) та професійно-педагогічної (Я. Галета, Н. Кічук, Н. Савченко, О. Цокур) підготовки здобувачів вищої освіти; формування в них науково-дослідницької (Г. Сомбаманія) та педагогічної (О. Біда, А. Кузьмінський, А. Чичук, В. Радул) культури.

Останнім часом все більшу увагу українських учених привертають проблеми міжнародного (О. Біда, І. Орос, Н. Бідюк, М. Гордієнко, М. Дернова, Н. Махиня, Н. Ничкало, О. Огієнко, О. Чугай) та вітчизняного (О. Аніщенко, Л. Лук'янова, Т. Протасова, Л. Сігаєва та ін.) досвіду розвитку освіти дорослих; упровадження андрагогічної підготовки фахівців для системи післядипломної освіти та підвищення кваліфікації (Б. Гадзецький, С. Ізбаш, О. Пехота, В. Пуцов, Л. Набока, А. Старєва, М. Смирнова); формування в них андрагогічної компетентності (Н. Акініна, Н. Дем'яненко, І. Зель, Л. Капченко, О. Михальчук) та професійно важливих якостей особистості андрагога (О. Аніщенко, Н. Даниленко, Т. Сорочан).

Натомість, попри суттєвий внесок науковців, дотепер бракує психолого-педагогічних досліджень, які стосуються модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу, що потребує розроблення й впровадження більш ефективних андрагогічних моделей їхнього навчання, особливо на другому (магістерському) та третьому (освітньо-науковому) рівнях, на яких за найбільш інноваційними освітніми програмами передбачається підготовка викладачів-андрагогів.

З огляду на це, доцільність розробки проблеми модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу, особливо в напрямку формування їхньої особистості як інноваційно мислячого викладача-андрагога – суб'єкта андрагогічної діяльності та носія андрагогічної культури, зумовлюється необхідністю подолання наступних *суперечностей*:

– між необхідністю утвердження андрагогічного підходу в освітньому процесі сучасної вищої школи, зорієнтованої на загальноєвропейські цінності студентоцентрованого навчання, та недостатньою розробленістю його теоретико-методичних засад і способів практичної реалізації у закладах вищої освіти;

– між необхідністю забезпечення більш ґрунтовної персоналізації навчання здобувачів другого – магістерського та третього – освітньо-наукового рівнів вищої освіти та неналежним рівнем врахування їхніх когнітивних, індивідуальних, соціально-психологічних та вікових особливостей як дорослих, автономних та незалежних суб'єктів освітньо-наукового середовища;

– між потребою закладів вищої освіти у застосуванні інноваційних – андрагогічних моделей навчання здобувачів та недооцінкою значущості підготовки особливого складу викладачів – андрагогів як суб'єктів специфічної – андрагогічної діяльності та носіїв андрагогічної культури.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане відповідно до тематики, передбаченої планом науково-дослідної роботи:

- кафедри педагогіки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова «Освіта дорослих в Україні та світі» (реєстраційний № 0107U003865). Автором досліджувався аспект, пов'язаний з проектуванням та експериментальною перевіркою моделі модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу в напрямку формування в них андрагогічної культури. Тему дисертації затверджено Вченою радою Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (протокол № 3 від 19 листопада 2019 р.);

- кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (нині кафедра педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка) «Соціально-професійне становлення особистості» (реєстраційний номер 0116U003481). Тему дисертації скоординовано Вченою радою Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 16 від 26 червня 2023 р.).

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлені власні ідеї і розробки, що дозволили вирішити поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані в дисертації ідеї гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані для підкріплення результатів здобувача.

Достовірність результатів дослідження підтверджена теоретико-методологічною обґрунтованістю його основних положень; застосуванням методів, адекватних до предмета, мети та завдань дисертації; зіставленням отриманих даних із результатами інших досліджень.

Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. Вперше систематизовано теоретико-методичні засади та науково обґрунтовано розвивально-виховний потенціал андрагогічного підходу як інноваційної концептуальної основи модернізації підготовки здобувачів вищої освіти, відповідної етапу їхнього вікового, соціально-психологічного та професійного розвитку; виокремлено провідні чинники актуалізації проблеми андрагогічного підходу в добу європейської інтеграції (утвердження пріоритету концепції неперервної освіти як сучасної антропоцентричної парадигми; стрімкий розвиток освіти дорослих як цілеспрямованого та спеціально організованого процесу соціокультурного виробництва особистості; соціальне визнання теоретичного значення та

практичної цінності здобутків андрагогіки як самостійної галузі освітніх, педагогічних наук); з'ясовано специфіку концептуального апарату та розвивально-виховного потенціалу андрагогічного підходу як сплаву гуманістичності (що знаходить своє відображення у створенні дружньої, неформальної морально-психологічної атмосфери, заснованої на довірі, взаємній повазі, сумісній роботі при підтримці й відповідальності всіх учасників освітньої діяльності) й технологічності (використання новітніх засобів навчання, найсучасніших інформаційно-комунікативних, цифрових, інтерактивних, мультимедійних технологій); спроектовано модель модернізації професійної підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу, представлену єдністю функціонування мотиваційно-цільової, концептуально-стратегічної, організаційно-діяльнісної, змістовно-технологічної й діагностико-результативної складових; визначено умови (трансформація змісту навчальних дисциплін та методики їх викладання відповідно концептуальних положень андрагогіки як теорії освіти дорослих; стимулювання рефлексивної позиції тих, хто навчається, в професійному самовизначенні з врахуванням специфіки розвитку їхніх когнітивних структур як дорослих, автономних та незалежних суб'єктів; опора на індивідуальний досвід та здатність здобувачів як дорослих ідентифікувати себе в соціально-професійному контексті під час організації виробничої практики), які забезпечують формування андрагогічної культури; визначено сутність і структуру андрагогічної культури як професійно значущого новоутворення особистості викладача сучасного закладу вищої освіти в складі аксіологічного, когнітивного, технологічного й суб'єктного компонентів; виокремлено критерії та показники, схарактеризовано рівні її сформованості; запропоновано авторське тлумачення понять «андрагогічний підхід», «андрагогічна діяльність», «андрагогічна культура», «андрагогічна спрямованість», «андрагогічна майстерність», «андрагогічна усталеність», «модернізація підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу»; подальшого розвитку набули ідеї гуманізації та інноватизації підготовки здобувачів вищої освіти, вдосконалення професіоналізму особистості та діяльності викладача-андрагога як організатора й менеджера освіти дорослих.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що форми і способи формування андрагогічної культури, передбачені обґрунтованими у дослідженні андрагогічними умовами, втілено в практику підготовки здобувачів другого – магістерського та третього – освітньо-наукового рівнів вищої освіти; створено елективний курс «Андрагогічна культура та майстерність викладача», під час впровадження якого в освітньому процесі аспірантури та магістратури різних спеціальностей було реалізовано умови формування андрагогічної культури в майбутніх викладачів вищої освіти; розроблено «Професійний портфоліо викладача-андрагога», інструктивно-методичні матеріали якого використано під час проходження магістрантами та аспірантами асистентської та виробничої (науково-дослідної, експертно-методичної) практики, а також у практичній

діяльності кураторів студентських академічних груп. Матеріали дослідження можуть бути використані у процесі підготовки й перепідготовки викладацького персоналу закладів вищої та післядипломної освіти, в системі підвищення їхньої кваліфікації, а також при створенні програм, методичних посібників і рекомендацій для викладачів-андрагогів, які працюють з дорослими.

Результати дослідження впроваджено в систему організації підготовки здобувачів другого – магістерського та третього – освітньо-наукового рівнів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету (довідка №09/1-304/3 від 30.09.2022 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (довідка № 1-7/93 від 22.02.2023 р.), Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (довідка № 76 від 24.02.2023 р.), Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (довідка № 06.05-01-527 від 09.03.2023 р.), Міжнародного гуманітарного університету (довідка № 396 від 25.05.2023 р.), Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 60/л-н від 06.09.2023 р.).

Основні положення та результати дисертації відбувалася на конференціях, форумах і педагогічних читаннях різного рівня: *міжнародних*: «Issues of modern philology in the context of the interaction of languages and cultures» (Venice, 2019); «Modernization of the educational system: world trends and national peculiarities» (Kaunas, 2020); «Current trends and factors of the development of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries» (Lublin, 2020); «Освіта дорослих в Україні та світі» (Одеса, 2020); «Інноваційні наукові дослідження у сфері педагогічних та психологічних наук» (Київ, 2020); «Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психології: від теорії до практики» (Харків, 2020); «Психологія та педагогіка: Сучасні методи та інновації, досвід практичного застосування» (Львів, 2020); «Актуальні питання лінгвістики та методики викладання іноземних мов» (Одеса, 2022); *всеукраїнських*: «Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих учених» (Одеса, 2020); «Іноземні мови в контексті сучасного розвитку природничих та гуманітарних наук» (Одеса, 2023); *регіональних*: «Чинники актуалізації проблеми освіти дорослих в Україні та світі в умовах розвитку інформаційного суспільства» (Одеса, 2019); «Благословенний Григорій Сковорода – світовий геній мудрості та гуманного духу» (м. Одеса, 2022).

Оцінка структури дисертації, її мови і стилю викладання. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загального висновку, списку використаних джерел (313 найменувань, із них 74 – іноземними мовами), додатків. Повний обсяг роботи – 322 сторінки. Основний зміст дисертації викладено на 190 сторінках; робота містить 4 малюнки і 12 таблиць.

Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладання матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлені власні ідеї і розробки, що дозволили вирішити поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Дотриманні в роботі принципи академічної доброчесності. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації. Основні положення й результати дисертаційного дослідження викладено в 19 публікаціях, із них – 1 стаття у науковому наукометричному виданні (WOS) (у співавторстві), 1 стаття – у закордонному науковому виданні (монографії), 5 статей – у фахових наукових педагогічних виданнях України, 12 статей – в матеріалах науково-практичних конференцій.

Особистий внесок автора в працях, опублікованих у співавторстві. У статті «Modern Information technologies in the Organization of Educational Work in Secondary Institutions of Great Britain» (внесок автора 25 %) автором узагальнено суть інформаційних технологій, доцільних для застосування під час підготовки здобувачів освіти на засадах андрагогічного підходу.

Список публікацій здобувача за темою дисертації
Наукові публікації, які відображають основні наукові результати дисертації

Статті у наукових періодичних виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України:

1. Семенова О. Андрагогічна компетентність як необхідний складник професіоналізму науково-педагогічного персоналу закладу вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. Вип. 33. С. 307–313. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/33.215893>
2. Семенова О.Ю. Професіоналізація особистості й функцій науково-педагогічної діяльності сучасного викладача в контексті андрагогічної парадигми. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2020. №1 (34). С. 29–35. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-1-04>
3. Семенова О.Ю. Характеристика андрагогічної моделі організації професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 27. С. 159–164. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/27.32>
4. Семенова О.Ю. Перехід на структуровані освітньо-наукові програми як чинник інтеграції андрагогічного підходу у підготовці здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 74. С. 132–137. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.74.29>

5. Семенова О.Ю. Результати експерименту з упровадження андрагогічного підходу в процес професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2020. №2 (35). С. 135–141. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-2-21>

Статті, опубліковані в наукових виданнях, що індексуються в міжнародних наукометричних баз даних Web of Science або Scopus:

6. Semenova O. Modern Information technologies in the Organization of Educational Work in Secondary Institutions of Great Britain / Valentyna Shvydenko, Daria Korovii, Anna Duchenko, Olena Semenova, Valentyna Koval, Yana Lukatska. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22. S. 358–366. (Web of Science (ESCI): <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.1.50>).

Статті у закордонних наукових періодичних виданнях:

7. Семенова О. Європейська освітньо-наукова інтеграція як визначальний чинник актуалізації проблеми підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу. *Edukacja Doroslychw XXI Wieku: monographie /Redakcja naukowa Dr hab. Elżbieta Jaszczyszyn. Siedlice: Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Nauk o Edukacji*. 2020. S. 299–313. URL: https://fileview.fwdcdn.com/?url=https://mail.ukr.net/api/public/file_view/list/%3Ftoken%3D%3DMjjo4QUdA3BTmlGloCCkc8a7ZVXdr-ndwCfpAOhJr8WrZFE6aHInaGre_qPSm7ddvFkX3XBGd42XfeRb4LFvj4Pjhhd3_Z4Lw:A5qYnLyEC4wch2rs%26r%3D1676456520778&default_mode=view&lang=ru#start=0.

Статті у матеріалах науково-практичних конференцій:

8. Семенова О.Ю. Іншомовна освіта дорослих в зарубіжних країнах. *Чинники актуалізації проблеми освіти дорослих в Україні та світі в умовах розвитку інформаційного суспільства: збірник матеріалів 74-ї науково-практичної конференції викладачів ОНУ імені І.І. Мечникова за здобувачів вищої освіти рівня магістр 011 «Освітні, педагогічні науки» / під ред. проф. О.С. Цокур. Одеса, 2019. С. 46–49.*

9. Семенова О.Ю. Щодо актуалізації проблеми андрагогічного підходу в системі університетської іншомовної освіти. *Issues of modern philology in the context of the interaction of languages and cultures. International scientific and practical conference (Venice, 27–28 December 2019)*. Venice, 2019. S. 197–201.

10. Семенова О.Ю. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії як андрагогічний процес. *Освіта дорослих в Україні та світі: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 2 жовтня 2020 р.) / за ред. проф. Голубенко Л.М., проф. Цокур О.С. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2020. С. 139–142.*

11. Семенова О.Ю. Психологічні умови впровадження андрагогічного підходу у процес професійної підготовки здобувачів вищої освіти. *Інноваційні наукові дослідження у сфері педагогічних та психологічних наук:*

матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2–3 жовтня 2020 р.). Київ: Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, 2020. С. 43–46.

12. Семенова О.Ю. Аналіз складових андрагогічної моделі організації професійної підготовки здобувачів вищої освіти. *Current trends and factors of the development of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries: International scientific and practical conference (Lublin, 25–26 September 2020)*. Lublin, 2020. Part 2. S. 237–241.

13. Семенова О.Ю. Андрагогічний підхід як чинник модернізації університетського освітнього середовища. *Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психології: від теорії до практики*: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 жовтня 2020 р.). Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. С. 22–27.

14. Семенова О.Ю. Мультимедія як дидактичний засіб реалізації андрагогічного підходу у процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти. *Психологія та педагогіка: Сучасні методи та інновації, досвід практичного застосування*: збірник тез наукових робіт учасників Міжн. наук.-практ. конф. (м. Львів, 23–24 жовтня 2020 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2020. С. 156–159.

15. Семенова О.Ю. Інтерактивність навчання як специфічна ознака впровадження андрагогічного підходу у професійну підготовку здобувачів вищої освіти. *Гуманірний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих учених*: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 13 листопада 2020 року). Одеса: МГУ, 2020. С. 183–185.

16. Семенова Е.Ю. Проблемы подготовки соискателей высшего образования в контексте европейской политики непрерывного образования. *Modernization of the educational system: world trends and national peculiarities. III International scientific conference (Kaunas, 21th February 2020)*. Kaunas, 2020. С. 183–187.

17. Семенова О.Ю. Професійний функціонал педагога-андрагога в сфері іншомовної освіти дорослих. *Актуальні питання лінгвістики та методики викладання іноземних мов*: збірник матеріалів VIII Міжн. наук.-практ. конф., присвяченій пам'яті доктора педагогічних наук, професора В.Л.Скалкіна (м. Одеса, 12 квітня 2022 р.). Одеса, 2022. С. 383–390.

18. Семенова О.Ю. Характеристика моделі модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу. *Благословенний Григорій Сковрода – світовий геній мудрості та гуманного духу*: Збірник матеріалів Регіональної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 3 грудня 2022 р.) / за ред. проф. Голубенко Л.М., проф. Цокур О.С., доц. Вейланде Л.В.-В. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2022. С.114–117.

19. Семенова О. Результати педагогічного експерименту з модернізації підготовки здобувачів вищої освіти на засадах андрагогічного підходу. *Іноземні мови в контексті сучасного розвитку природничих та гуманітарних наук: міждисциплінарний підхід*: збірник матеріалів IX Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з питань методики викладання

іноземної мови (м. Одеса, 18 травня 2023 р.). Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова. 2023. С. 49–52.

Публікації Семенової О. Ю. відповідають усталеним вимогам, достатньо повно відображають суть та результати виконаного дослідження.

Рекомендації дисертації до захисту з урахуванням наукової зрілості пошукувача.

Дисертація Семенової Олени Юріївни «Андрагогічний підхід у підготовці здобувачів вищої освіти» за науковим рівнем, практичною цінністю, змістом та оформленням відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502).

З урахуванням цього кафедра педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка рекомендує завершене самостійне дослідження Семенової Олени Юріївни «Андрагогічний підхід у підготовці здобувачів вищої освіти» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

За затвердження висновку проголосували: «за» – 13; «проти» – немає; «утримались» – немає.

Головуюча на засіданні:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти
ЦДУ імені Володимира Винниченка

 Наталія САВЧЕНКО

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти
ЦДУ імені Володимира Винниченка

 Тетяна ОКОЛЬНИЧА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти
ЦДУ імені Володимира Винниченка

 Тетяна БАБЕНКО

«07» грудня 2023 р.

